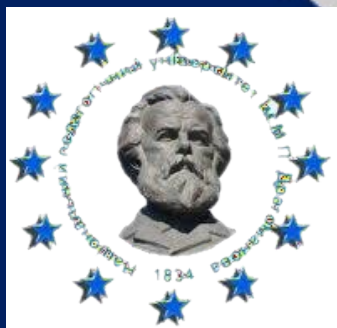

ДЕМОКРАТІЯ ТА ОСВІТА: ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДЕМОКРАТІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ТА ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

USN University of
South-Eastern Norway

**Університет Південно-Східної Норвегії (Драммен, Норвегія)
НПУ імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
(Слов'янськ, Україна)**

**«ДЕМОКРАТІЯ ТА ОСВІТА:
ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДЕМОКРАТІЇ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ТА ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
21–22 КВІТНЯ 2021 року,
проведеної в межах реалізації проєкту
«Розвиток культури демократії в педагогічній освіті в Україні,
Норвегії та Палестині»**

Слов'янськ – 2021

**УДК 37.014.53:[373.3+378]
Д30**

Рекомендовано до друку вченою радою факультету початкової, технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 8 від 15.04.2021 р.)

Рецензенти:

О. Л. Біличенко – доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

Л. О. Кухар – кандидат педагогічних наук, провідний спеціаліст Відділу банку тестових завдань та психометричного аналізу Українського центру оцінювання якості освіти.

Демократія та освіта: викладання та навчання демократії в початковій школі та педагогічній освіті : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 21–22 2021 року / гол. ред. Л. Гаврілова; відп. ред. О. Хвацевська. Слов'янськ : ДДПУ, 2021. 115 с.

Збірник містить матеріали наукових доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, метою якої є консолідація зусиль освітянської спільноти щодо розуміння демократії в освіті. Конференцію проведено в межах реалізації проєкту співпраці «Розвиток культури демократії в педагогічній освіті в Україні, Норвегії та Палестині» між Університетом Південно-Східної Норвегії, Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова та ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Основна увага приділена питанням демократії в освітній системі, поширенню історій успіху в рамках проєкту та кращих практик впровадження демократичних перетворень у різних ланках освіти.

Відповідальність за наукову коректність і оригінальність текстів несуть автори.

© Кафедра теорії і практики початкової освіти, 2021
© ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2021

ЗМІСТ

Хижняк І. А. DEMOCRATIC VALUES IN PROFESSIONAL PEDAGOGICAL EDUCATION: EXPERIENCE AND PROSPECTS.....	5
Андрєєва А. М. ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ «ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС» У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ.....	8
Беземчук Л. В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УРОКУ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ НУШ.....	12
Беземчук Л. В., Харченко О. О., Свиридов А. О. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ НА УРОКАХ МУЗИКИ В ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ.....	17
Бескорса О. С. TRAINING ON DEMOCRATIC VALUES FOR FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS OF ENGLISH.....	20
Бутирїна М. В., Перейма В. В. РЕАЛІЗАЦІЯ РІЗНОРІВНЕВИХ НАВЧАЛЬНИХ ГРУПОВИХ ПРОЄКТІВ ЯК СПОСІБ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	24
Васютїна Т., Коваль В. ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ (НА ПРИКЛАДІ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ТА МЕТОДИК ЇХ ВИКЛАДАННЯ).....	28
Вікторенко І. Л., Федь І. Є. ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ (НА ПРИКЛАДІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».....	32
Вовк Н. В., Євтухова Т. А. УПРОВАДЖЕННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	37
Головко О. С. ТРЕНІНГ З ДЕМОКРАТІЇ ДЛЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ.....	40
Гринько В. О., Кошелєв О. Л. ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ДЕМОКРАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ УМІНЬ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	45
Демченко О. П., Лимар Ю. М. РОЗВИТОК НАВИЧОК ДЕМОКРАТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ФІЛОСОФСЬКОГО ДІАЛОГУ: ДОСВІД СПІВПРАЦІ ВДПУ ІМЕНІ М. КОЦЮБИНСЬКОГО ТА НУЧК ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА.....	50
Довбенко С. Ю. ВТІЛЕННЯ ІДЕЙ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА У ДЕМОКРАТИЧНІЙ ШКОЛІ.....	56
Ішутїна О. Є., Помірча С. В. ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА В ДЕМОКРАТИЧНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	60
Кислиця О. С. ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ДОСВІД СТУДЕНТІВ.....	63

2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument> (дата звернення: 28.08.2018).

3. Концепція Нової української школи. URL: www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 15.04.2018).

4. Нестеренко М. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в контексті варіативності початкової освіти. *Гірська школа українських Карпат*. Івано-Франківськ, 2018. № 19. С. 148–151.

5. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу : стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ НА УРОКАХ МУЗИКИ В ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

Беземчук Л. В.

*ХНПУ імені Г. Сковороди «Харківський національний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

м. Харків, Україна

Харченко О. О.

*ХНПУ імені Г. Сковороди «Харківський національний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

м. Харків, Україна

Свиридов А. О.

*Харківська Державна гімназія-інтернат з посиленою військово-
фізичною підготовкою «Кадетський корпус»*

м. Харків, Україна

Сучасні дослідники питання толерантності в контексті змісту музичної освіти на різних рівнях її оновлення та підготовки молоді засвідчують, що толерантність розуміється як обов'язок кожного до сприяння збереженню прав людини, признання плюралізму (у тому числі культурного), демократії та правопорядку. Розвитку толерантності, представленої у Декларації, яку було оприлюднено ЮНЕСКО у 1995 р., сприяє володіння людиною знаннями, відкритістю, прагненням до спілкування і вільно виражати свої погляди (свобода думки та совісті).

Формування толерантності молоді в шкільній практиці можна розглядати для вирішення питання міжкультурній комунікації, сутності музичної мови, її значення для діалогічного спілкування в процесі сприймання творів мистецтва, представників різних стилів, напрямів та національних вподобань (П. Аравін, Л. Архіпова, Л. Баренбойм, Л. Бондаренко,

В. Медушевський, В. Москаленко, О. Олексюк, О. Тропова, А. Щербаков та ін.).

У 2016 році Рада Європи ухвалила нові Рамки компетентностей для культури демократії. Важливим стає розвиток «громадянської компетентності» через освіту. Одним із актуальних питань є формування терпимості, обумовленою особистісною, національною або релігійною зарозумілістю, відсутністю ворожого ставлення до думок, відмінних від своїх. Тому важливою стає підготовка молоді до життя в поліетнічному і полікультурному світі, що припускає формування толерантності як якості особистості.

Педагогічні умови виховання толерантності розглядалися вченими Г. Солдатовою, Л. Шайгеровою, О. Шаровою. Вони виділяють такі педагогічні умови, як формування позитивного відношення школярів до себе та представників інших культур, вироблення навичок толерантної поведінки [2]. У шкільній практиці автори пропонують серед ефективних умов виховання толерантності вважати наявність полікультурного простору (виховного середовища навчального закладу); оновлення різних форм учнівського самоврядування; розвиток навичок комунікації та співпраці учнівської молоді; наявність толерантних якостей у педагога; довіра і відкритість у взаєминах педагога й учня; впровадження у навчально-виховний процес поетапної програми виховання толерантності; цілеспрямоване та активне використання змісту освітніх галузей та форм організації навчально-виховного процесу тощо [1].

Коло вирішення поставлених питань, на наш погляд, слід починати з створення умов для ціннісного, власного ставлення молоді до сприймання кращих зразків світової культурної спадщини. Актуальними формами стають проведення уроків-діалогів, уроків-дискусій, позакласних заходів полікультурного спрямування, на яких учні можуть вільно висловлювати своє ставлення до творів мистецтва представників різних етнічних груп; брати участь в різноманітних творчих колективах тощо.

Створенню полікультурного простору сприяють завдання для виховання толерантності на уроках-діалогах: «Відомим є факт, що в грудні 1765 року В. Моцарт перебував деякий час в місті Гаага. Як на Вашу думку вплинула поїздка до Нідерландів на творчість австрійського композитора, вважаючи на те, що за цей час віртуоз створив свої перші композиторські шедеври, наприклад 30 п'єс на честь принцеси Кароліни? Підготуйте виступ

для участі в діалозі на тему «Творчість В. Моцарта. Голландський період».

На уроках-дискусіях можна запропонувати познайомитись із твором німецького композитора Л. Бетховена, в якому він використовував музичний матеріал української народної пісні «Їхав козак за Дунай» (десять варіацій народних пісень для фортепіано і флейти (з 107 ор. № 7) та підготувати аргументи щодо зацікавленості німецьким композитором культурною спадщиною українського народу.

Для того щоб учні мали можливість виявляти особисту позицію, терпиме ставитися до різних проявів людської діяльності, вчитися аргументувати свою точку зору, можна запропонувати проведення диспуту в основній школі під час сприймання на уроці фіналу 9 симфонії Л. Бетховена на тему «Твоя позиція щодо добору музичного матеріалу для гімну Євросоюзу». За методом емпатії учні можуть стати на місце композитора, що створює музику, виконавця, який її виконує; уявити себе представниками різних національних груп. Надати аргументовані приклади для вибору творів гімну Євросоюзу, проаналізувати різні варіанти, провести дискусію в доброзичливій формі.

Отже, музичне мистецтво відкриває учням еталони терпимого відношення до іншої людини, демократичного ставлення до дійсності. У сприйманні музичного мистецтва і в процесі виконавської діяльності відбувається прийняття автора або героя твору, а також ідеї однолітка при позитивному її оцінюванні. Учень має нагоду виразити співчуття автору, герою твору або однолітку, на основі чого виникає бажання надати допомогу однолітку та перенести такі відносини у сферу реальних взаємостосунків для виховання у школярів толерантності.

Література

1. Мотуз Т. В. Педагогічні умови виховання толерантності учнівської молоді. *Науковий вісник Кременецької області гуманітарно-педагогічної академії ім Тараса Шевченка. Серія: педагогіка*. 2017. Вип. 8. С. 96–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkogpjh_2017_8_13 (дата звернення: 12.04.2021).
2. Солдатова Г. У., Шайгерова Л. А., Шарова О. Д. Жить в мире с собой и другими : тренинг толерантности для подростков. Москва : Генезис, 2001. 112 с. URL <http://psychlib.ru/inc/absid.php?absid=11159> (дата звернення: 15.03.2021).
3. Kolesnyk L., Matusevych T., Shaposhnikova I. Democracy in education : examining the experiences, perspectives, and perceptions of democracy in primary teacher education in Ukraine. DOI: <https://doi.org/10.37271/009-20/978-966-2716-50-4/2020-68>.